

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie (DK)

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 59. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540297565408/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

over Jorden, en stor Deel af Skabningens System blev forandret, fordi Ewa havde Lyst at spise Æbler – Et Æble var det og som var første Aarsag til det mægtige Troias Ødelæggelse – Rom havde aldrig underdrevet Verden, Carthago havde maaskee staaet endnu og Cicero havde hverken været Borgemester eller Sprogmeister om ikke en Gaas i sin Tid havde fundet for got at skrive – Frankerigs store Henrich udrustede sig til en Krig som Europa zittrede for; og hvad var Aarsagen? – en Skjønhed, der maaskee iblant tyve tusinde kun havde det besynderlige, at hendes Mand ikke vilde være Hanrey – Maaskee at dersom en anden stor Prinds ikke havde fundet for got at give et Ørfigen ud, Frankerige havde havt nogle hundrede Lovsyngende Poetter, og Tydskland ligesaamange arbeidsomme Manufacturister mindre – Vor store Tycho Brahe blev forviist sit Fædreland for en Hundes Skyld – Christian den II^{den} mistede tre Kongeriget fordi han dansede med en Citron-tøs – Hame fik ligesaamange om ikke fleer fordi han var en maadelig Poet – – Og vor Marquis af V*** havde sit Slot altid gjerne fuldt af ulykkelige og misfornoyede; han havde den meest overdrevne Lyst at beklage og at laste; ikke fordi han enten var MenniskeVen eller Misanthrop; men fordi han var – – – Dog vi see heller, at vore Læsere gjettede noget endnu, end at vi maaskee skulde sige dem det for tilig –

Et Rysende med Hovedet, et Trækkende paa Skuldrene, et dybt Suk, og undertiiden et bittert Smil, havde af og til forsikkert Panthakak om hans Excellences Opmærksomhed, og opmaantred ham saaledes, at han ret priiste sig lykkelig, ved at have saa mange Ulykker at fortælle; og da hans Historie efter tre til fire Timers Forløb var bragt til Ende, fortrød det af Hjertet, at han ikke var mødt flere – Kammer-Tjeneren paa sin Side havde bidraget ligesaameget, om ikke meer, til at vedligeholde den tragiske Fortælleres Ild – Thi naar hans Herre trak paa Skuldrene, skjød han Ryg, som en Kat; og det mindste Suk af Marquien afpressede ham et Aha, hvorved Panthakak selv blev forskrækket – Dog maac man sige, at om han derved forværrede de Tanker, som denne havde om Mennisket og Verden, saa var han gandske uskyldig deri – Han kunde altid gjøre sin høyeste Eed paa, at han ikke havde hørt et Ord af den heele Historie – Han sov inden i og alle hans Bevægelser var kun de af en Machine – – Han havde i saa mange Aar vant sig til at efterabe sin Herre, at Marquien ikke kunde nyse, uden at han nøs med –

Nu begyndte det at dages – Deres Excellence havde hidindtil glemt Alder og Sovn, og vor Panthakak havde hverken tænkt paa Trethed eller Blessurer – Men det er ikke saameget at undre over, da han var en Jyde, og ey engang havde erindret, at han ingen Nadvere havde faaet – Da Historien var til Ende faldt alt dette dem ind paa engang – De undskyldte sig vekselsviis mod hinanden, uden at meene noget dermed; og Marquien overøste sin Gæst med nye Hofligheder, uden at tænke det mindste ved de forbindligste og fineste Udtryk – Han udbad sig det blant andet, som en Venskabs Prøve, at Herr Panthakak vilde tage til Takke med hans Slot indtil han fik Svar fra Geneve eller fra P***, hvortil han havde ladet sig mærke med at vilde skrive om Vexler – Panthakak skrabede engang over den anden og sagde: O Deres Excellence! – Og nu fik Charles et Vink, hvorpaa han, efterat hans Excellence havde hvidsket ham noget i Øret; tog et Lys i hver Haand og stillede sig hen ved Døren – Marquien bukkede, Panthakak forstod det; gjorde en Godroelig Nats Compliment i Form af en Aften-Bon, og fulgte baglends, skrabende og bukkende sin Led-Sagere ind i et Sove-Gemak, der langt overgik alle de Sove-Gemakker, som han hidindtil havde seet – Han maatte gjøre saa mange Krum-Spring, som han vilde, saa maatte han tillade Cammertjencoren, der beraabte sig paa sin Herres udtrykkelige Befaling, at hjælpe ham af Klæderne, at see til hans Saar, og at bade dem med Spiritus. Charles var i mange Aar vant til aldrig at lade Munden staae stille, naar han klædede af eller paa – Han fortalte derfor den fremmede alt, hvad han vidste og ikke vidste, om Marquens Familie, Rigdom og Levnets-Lob, og overalt utroelige Ting til denne Herres Berømmelse hvori han artig nok vidste at blande sin egen. – Han sluttede med at forsikre, at en Mand, som Herr Panthakak var baade hans Excellence, og ham selv overmaade vel kommen, at han skulde kun vare ubekymret om alting; og at han i morgen tilig, efter hans Excellences Ordre, skulde bringe ham anstændige Klæder af hans Excellences Garderobe; hvorimellem han kunde vælge efter Behag. Og nu var det allerede et got Korteer siden at han havde forladt vor Sonder-Jydske Student, da denne, der af Forundring ikke havde kunde svare ham et Ord, om han og havde faaet Tid dertil, endnu stod mit paa Gulvet, gabende, med høyt opspilede Øyne – Saa mange og uventede Hofligheder, havde overrumplet hans Misfornøelse med Verden, hans Mistanke, hans Frygtsomhed, og følgelig alt det som

var virksomt i hans Sjæl. Som den mechaniske Catechet, der altid var vant til at hefte sine Øyne paa det ligeover for Prædike-Stoelen staaende Uhr; naar han om Fredagen oprensede for nogle ligesaa mechanisk sukkende Matroner, og for den hylende Stoele-Kone, det som han møysommelig har lært uden ad af Brochmand, eller en anden – Som han, naar nu dette Uhr i en ulykkelig Time er taget bort for at repareres forjæves seer derhen hvert Øyeblik, veed ikke hvad det er at han savnet, begynder at stønne, bliver meer og meer forvildet, og endelig, til sin største Beskjæmmelse, Meenighedens Forargelse, og den misundelige Graveres Glæde, bliver staaende uden at kunde tale et eneste Ord – Saaledes var det, at Panthakaks Sjæl, naar den ved en Hændelse havde tabt sine saa vel bekendte og elskte Gjenstande af Øynene, blev uden at vide hvorledes, efterhaanden meer og meer forvildet, og tilsidst faldt ligesom i en Dvale, i en Uvirksomhed, der gjorde den reent uskikket til at tænke det ringeste – Endelig vognede han, som af en Drøm, og det første der faldt ham ind, var, at saa store Hofligheder imod ham af en Herre som Marquien af V*** var overdrevne og unaturlige; og nu kom hans Betænklichkeit, hans Mistanke, hans Frygt og hans gamle Fordom paa engang tilbage med dobbelt Styrke – – Endskjønt han umucligt kunde udregne, hvad for en ond Hensigt hans Excellence egentlig kunde have, med at forstille sig saaledes, saa var han dog overbevist om, at den maatte være ond, og meget ond, siden man gjorde sig saa stor Unage for at skjule den – I denne Forestillings Heede faldt ham hundrede frygtelige Formodninger ind, den ene altid ængstligere og urimeligere end den anden – Man vil maaskee plyndre mig, brød han endog ud, overrilt af sin Svagheit, da han i det samme kastede Øynene hen paa Portnerens Klæder, og erindrede at han var kommet splittet i Hauset – Men man vil bide til min Vexsel kommer – – Men jeg kan ja reyse inden den Tid – – Og Marquien er saa rig – – Men hvem siger at han er rig? – Kan ikke alt dette være rovet Gods? – Men han er Marquis – Hvem siger at han er Marquis? – – Dette Slot – – O, man har vel for talt om saadanne Rover-Slotte – – Dog dette kan heller ikke være – – Saaledes omtumlede Panthakaks ulykkelige Fordom hans Sjæl, indtil den endelig syntes at hvile ved en Formodning – Han troede, at Marquien af V*** ufejlbarlig maatte være en hemmelig Tilhængere af den Kielske Gros-Fyrste, og i den Henseende formodentlig vilde fritte ham ud, hvorledes Schlesvigerne var fornøiede med

den nye Regjering -- Han erindrede sig, at denne Herre, med en Mine der syntes at røbe Hensigter, havde gjort ham meere end et Spørgsmaal, om Madame Kychlein, om Levemaaden i F*** og sligt; og dette bestyrkede ham i hans Mistanke -- Han besluttede derfor helligt at være sin Konge troe; og ikke paa Pinebænken selv, at røbe det mindste af alt det, som kunde give nogen Oplysning i denne Sag. -- Saa roesværdigt, som dette Forsætt var, saa var det dog næsten overflødig -- Thi sandt at sige, saa vidste den gode Panthakak ikke meget af denne Forandring i Regjeringen eller af dens Virkninger paa hans Landsmænds Gemytter. -- Det Betydeligste af alt det han erindrede sig, var, at Accisen efter den Tid var kommet med paa Listen af de Lande-Plager, som Madame Kychlein plejede at true hans FødeBye og sine Naboerker med; og at Herr Misocosmus holdtfor; at de kongelige danske Officerer og øvrige Betjente ikke var et Haarbredt klogere end de fyrstelige. Han fattede herpaa endnu en Beslutning. Det var den at behjælpe sig med den onde Verden, saagot som han kunde, og at tage imod alt det Gode, som blev ham tilbudt af Marquien, til Afdrag paa det Onde, som han uden Tvivl havde i Sind med ham, og dog ufcylbarlig tilig eller silde vilde sætte i Værk -- Dette priiselige Overlæg havde nogenledes satt hans Sind i Roelighed; da han paa engang troede, at blive Florabella og de skrækkelige Rovere væer. Men det kom sig deraf, at han sov, og Drømmenes Gud nu fuldkommen havde bemægtiget sig den Indbildnings-Kraft; hvor han vel herskede om Dagen, men dog af og til maatte deele Thronen med den opvaagende Fornuft. --

Marquien af V*** kastede sig imidlertid fra en Side af Sengen til den anden, uden at kunde sove -- Deels var det over hans ordentlige Tid, deels satte hans nye Gæstes Historie, og et Indfald, som denne havde bragt ham paa, hans heele Sjal i en Gjæring, der gjorde al Sovn umuelig -- Med faae Ord, han var faldet paa, at vilde skrive en Satyre, under den Titel: Panthakak eller den reysende Jyde; og han havde allerede Planen dertil i Hovedet -- Endelig kunde han ikke staae sin Skrive-Lyst længere imod -- Han ringede -- Charles, der nyelig havde lagt sig, bandede som en Gascogner, sprang op, faldt Hoved-kulds ind af Døren; og trostede sig igjen, da han hørte, at han skulde vække Secretairen, som han ikke kunde lide for sin Død, og som han vidste at væte saa stor en Elskere af Sovn, at man ikke kunde gjøre ham større Forræd, end den, at vække ham i Utide -- Secretairen kom